

FOTO: TWAN WIERMANS

Voor de bereiding van boerderijzuivelproducten van hoge kwaliteit is melk nodig van koeien met gezonde uiers. Hoe houd je de uiergezondheid op voldoende niveau? Dierenarts Arnoud Roest van dierenartsenpraktijk 't Leidse Land in Leiderdorp vertelt dat het gaat om het samenspel tussen de koe, de veehouder en de werkwijze rondom het melken.

HENK TEN HAVE

Houd de uiers gezond

“Voor alle melkveebedrijven is uiergezondheid enorm belangrijk. Maar boerderijzuivelbereiders zijn zich extra bewust van het belang van koeien met gezonde uiers, omdat een slechte uiergezondheid vaak direct is terug te zien in de kwaliteit van de producten die zij op hun eigen bedrijf maken”, zegt dierenarts Roest. Roest komt vaak op boerderijzuivelbedrijven. “We hebben zo’n dertig klanten-melkveehouders die kaas en of andere zuivel op hun boerderij maken.” Op die bedrijven is het celgetal gemiddeld laag: rond 100.000 cellen/ml. “Deze melkveebedrijven streven naar een laag celgetal en nemen eerder preventieve stappen om uiergezondheidsproblemen te voorkomen.”

Schone ligboxen

Melkveehouders kunnen veel doen om de uiers van hun koeien gezond te houden. Zo is het belangrijk om te zorgen voor een schone en droge ligplaats. Ligboxen met zand zijn volgens Roest ideaal voor melkkoeien. “Doordat zand anorganisch materiaal is, is de kans op bacteriegroei kleiner dan in bijvoorbeeld zaagsel en stro. Ook heeft zand een verkoelend effect. En zand vormt zich rond de koe, wat een comfortabel ligbed geeft. Zand kent helaas wel een praktisch nadeel: het komt in de mest terecht, wat bijvoorbeeld slijtage van de mestinjecteur kan vergroten.” De ligboxen moeten sowieso schoon gehouden worden, of ze nou gevuld zijn met zand, zaagsel, stro of een ander materiaal. Roest adviseert om de ligboxen tweemaal per dag of vaker te controleren op verontreiniging en ze indien nodig te ontdoen van mest en

eventueel ander vuil. Om de reinheid te verbeteren kan kalk worden toegevoegd. Het loopgedeelte dient ook schoon gehouden te worden; zodoende wordt er geen mest mee in de boxen genomen. Eén keer per jaar de ligboxen schoonspuiten met een stoomcleaner en desinfectiemiddel draagt eveneens bij aan de reinheid van de stal en koeien.

Goed melken

Schone ligboxen zorgen ervoor dat de koeien met onbezoeelde uiers de melkstal binnenkomen. Veehouders kunnen de spenen het best droog voorbehandelen met papier of textiel (één doek per koe), aldus Roest. “Bij probleemkoeien kunnen eventueel schuimdoekjes worden gebruikt.” Door de voorbehandeling komt de productie van het hormoon oxytocine op gang en na 60 tot 90 seconden laten de koeien de melk goed schieten. Omdat de eerste melk minder rein is, is het verstandig om voor te stralen. Met voorstralen kan de melk ook worden beoordeeld op kleur, klontjes en afwijkende dikte.” Bij het melken is een goede afstelling van de melkmachine noodzakelijk. Om inzicht te krijgen in het functioneren van de melkmachine kan een ‘droge’ meting (zonder dat er koeien worden gemolken) of ‘natte’ meting (tijdens het melken) worden uitgevoerd. Roest: “Een natte meting biedt meer informatie.” Een te hoog vacuüm is slecht voor de doorbloeding van de spenen en kan zorgen voor verechting van de speenpunten. Een te laag vacuüm leidt tot het ‘wassen’ van de spenen met rauwe spenen en speenpunten als gevolg,

Aandachtspunten uiergezondheid

1. Optimale hygiëne in de stal en van de koe.
2. Goede melktechniek.
3. Goed management van transitieperiode (van 3 weken voor afkalven tot 3 weken na afkalven).
4. Optimale voeding inclusief mineralen.
5. Koeien die vrij zijn van weerstandsvermindende ziektes, zoals IBR en BVD.

FOTO: DIERENKLINIEK 'T LEIDSE LAND

- 1 Dierenarts Arnoud Roest op een kaasboerderij.
- 2 In ligboxen met zand is de bacteriegroei kleiner.

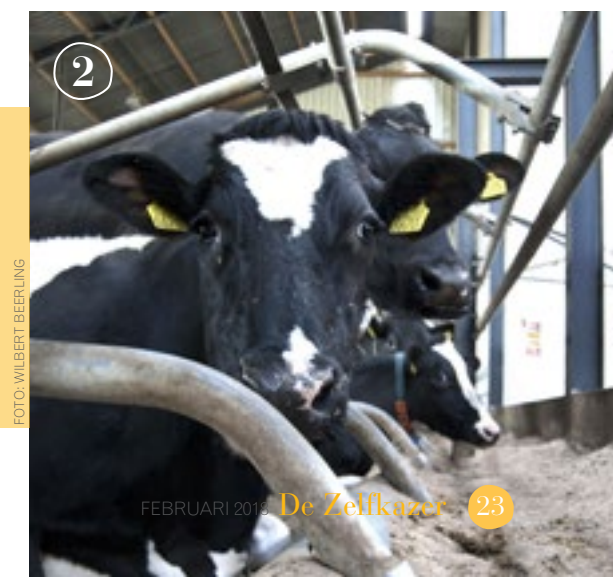

FOTO: WILBERT BEERLING

FOTO: LEVERANCIER

3 Het inbrengen van een teatsealer is precisiewerk.

4 De melkklaauw moet goed onder de uier hangen.

5 Met voorstralen kan de melk worden beoordeeld.

waardoor bacteriën met de melk vanaf de speen het tepelkanaal kunnen binnendringen. Roest adviseert verder om geleiders te gebruiken waarmee de melkklaauw goed onder de uier hangt. Tepelvoeringen dienen op tijd te worden vervangen: elke 2.500 melkingen (bij siliconen is dit rond 5.000). Ook het afnamemoment luistert nauw.

Onnodig lang melken (blindmelken) kan onder andere speenpuntverechting veroorzaken. Bij te vroege afname blijft er restmelk achter in de uier en die kan een voedingsbodem zijn voor ontstekingen. Door een dipmiddel te gebruiken na het melken dood je de bacteriën op de speenpunt en verzorg je de speenhuid. “Kies liever voor dippen dan voor sprayen, want bij dippen weet je zeker dat de hele speen wordt geraakt.” Een barrière-dipmiddel werkt het best tegen omgevingskiemen (streptokokken en E. coli-bacteriën); op bedrijven waar koe-

uiergezondheid op het bedrijf op peil te houden of weer op peil te brengen. Van koeien die de bacterie in één kwartier hebben, kan mogelijk een driespeen worden gemaakt. Aankoop van besmette koeien kan de oorzaak zijn van problemen met S. aureus, maar ook gesloten bedrijven hebben er soms mee te maken.”

Omstandigheden droge koe

Een goede uiergezondheid vraagt ook om een optimale verzorging van de koeien in de transitiefase: de periode van drie weken voor tot drie weken na afkalven. Volgens de huidige droogzetrichtlijn worden droogzetzters met antibiotica alleen nog gebruikt bij ouderekalkskoeien met een celgetal van > 50.000 cellen/ml en bij vaarzen met een celgetal van > 150.000 cellen/ml. Teatsealers worden steeds meer toegepast; die sluiten de spenen en daarmee de uierkwartieren

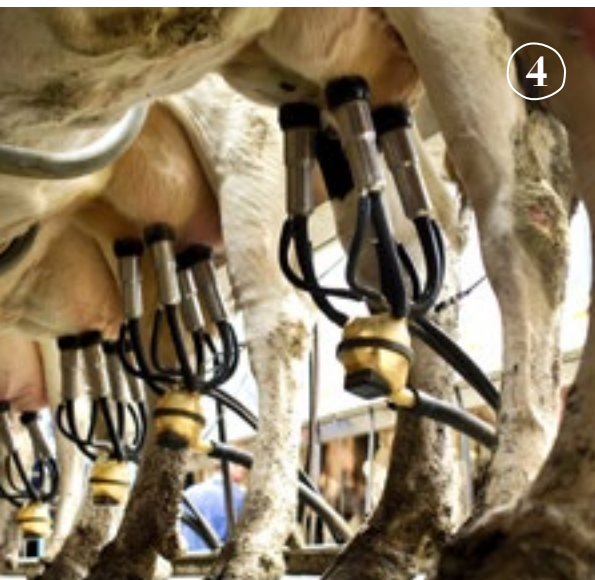

FOTO: TWAN WIERMANS

Pak problemen met S. aureus tijdig aan

gebonden bacteriën, zoals Staphylococcus aureus, problemen veroorzaken, werkt een contactdip meestal goed.

Preventief onderzoek

Om inzichtelijk te hebben welke kiemen er op het bedrijf voorkomen, adviseert Roest om jaarlijks melkmonsters van tien tot vijftien koeien met een hoog celgetal en klinische mastitis bacteriologisch te laten onderzoeken. Bij aanwezigheid van Staphylococcus aureus raadt hij aan om melkmonsters te laten onderzoeken van alle koeien met een hoog celgetal. “Het is belangrijk om problemen met S. aureus tijdig aan te pakken, anders is er grote kans op een hoge prevalentie van de bacterie in het koppel en dragerschap. De bacterie verspreidt zich van koe naar koe en veroorzaakt soms klinische maar vooral subklinische mastitis. Koeien die chronisch besmet zijn met S. aureus kunnen het best worden afgevoerd om de

gedurende de hele droogstand af voor schadelijke kiemen. “Dit is enorm belangrijk, aangezien het zonder sealer ongeveer 14 dagen na het droogzetten duurt voordat de spenen goed afgesloten zijn, waarbij een flink percentage van de koeien zelfs de hele droogstand open spenen blijft houden. Het aanbrengen van de sealers is echter wel chirurgie”, weet Roest. “Iedere dag een vers en smakelijk rantsoen van hoge kwaliteit is belangrijk voor een goede weerstand van droogstaande koeien en zorgt voor een zo klein mogelijke dip in de energiehuishouding rond afkalven. Rantsoenschommelingen moeten worden voorkomen. Zorg voor een stressvrije afkalflijn, voorkom transitieziekten en denk aan voldoende aanbod van mineralen en sporenelementen. Probeer kortom de ideale omstandigheden te creëren voor de droge koeien.”

FOTO: TWAN WIERMANS